

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

B. Ů. proti České republice Sládková proti České republice

Podklad k bodu 2-a jednání Kolegia dne 6. května 2024

1. ZÁVĚRY SOUDU

V rozsudcích ve věcech *B. Ů. proti České republice* (č. 9264/15, 6. října 2022) a *Sládková proti České republice* (č. 15741/15, 10. listopadu 2022) Soud rozhodl, že došlo k procesnímu porušení článku 3 Úmluvy zakotvujícího zákaz mučení a nelidského a ponižujícího zacházení („špatné zacházení“). K porušení došlo tím, že vnitrostátní orgány náležitě nevyšetřily tvrzení stěžovatelů o špatném zacházení, kterému je měli údajně podrobit policisté, a neumožnily jim zapojit se do šetření událostí v rozsahu nezbytném k ochraně jejich zájmů. Soud především uvedl, že se zdá, že Generální inspekce bezpečnostních sborů („GIBS“) nezahájí vyšetřování, pokud z výsledků šetření vnitřní kontroly policie nevyplyne, že mohl být policistou spáchán trestný čin, a že GIBS sama neprovedla vyšetřovací úkony a ve svých závěrech se opřela o závěry vnitřní kontroly policie. Současně Soud shledal, že stěžovatelé nebyli vyslechnuti, ani poučeni o svých právech oběti namítaného špatného zacházení, nemohli nahlédnout do spisového materiálu, nebyli řádně informováni o postupu a ukončení šetření věci, resp. obdrželi strohou informaci o výsledku šetření.

Anotace i překlady rozsudků naleznete [zde](#) a [zde](#).

2. VÝKON ROZSUDKŮ

Rozsudky poukázaly na širší problém účinného vyšetřování hájitelných tvrzení o špatném zacházení a zapojení obětí do šetření z pohledu článku 3 Úmluvy. Kolegium projednalo zamýšlená, případně již přijatá opatření k nápravě na svém jednání dne 5. září 2023. Zápis a podklady z jednání jsou dostupné [zde](#).

A. CÍLE OBECNÝCH OPATŘENÍ

Cílem obecných opatření by mělo být:

- rozpoznání hájitelného tvrzení o špatném zacházení ze strany policistů (v kontextu použití síly proti osobám, případně ve spojení s verbálním ponižováním) a zajištění vedení účinného vyšetřování nezávislým orgánem; nemělo by v praxi docházet k tomu, aby se nezávislý orgán začal věcí zabývat v pozdějším okamžiku, než vyžaduje judikatura Soudů; šetření by zároveň mělo naplňovat určité minimální kvalitativní požadavky;
- zajištění účinné účasti oběti tvrzeného špatného zacházení na šetření tak, aby byly naplněny požadavky v dílčích aspektech (srozumitelné poučení/informování o právech; možnost nahlédnutí do spisového materiálu; vyslechnutí osoby; možnost činit návrhy na provedení úkonů; informování o průběhu šetření; obdržení odůvodněných závěrů šetření).

B. OPATŘENÍ VE VZTAHU K ŠETŘENÍ PŘÍPADŮ MOŽNÉHO ŠPATNÉHO ZACHÁZENÍ ZE STRANY POLICISTŮ

Z rozsudků vyplývá, že věcná působnost GIBS by neměla být vázána až k okamžiku podezření ze spáchání trestného činu policistou. Judikatura Soudu pracuje s pojmem „hájitelného tvrzení“, že vyvstává rozumné podezření na špatné zacházení, na které by měly navazovat kroky vnitrostátních orgánů. V rámci jednání s GIBS a Úřadem vnitřní kontroly Policejního prezidia („ÚVK“) bylo domluveno, že přistoupí k úpravě interních předpisů se zaměřením na postupy v rámci předprocesní fáze trestního řízení a k přijetí dalších opatření, která zajistí, aby hájitelné tvrzení nebylo dotčenými orgány přehlédnuto, a šetření bylo vedeno nezávislým orgánem.

Aktuální stav přijímání opatření je následující:

- Kancelář vládního zmocněnce („KVZ“) a dotčené orgány¹ v březnu 2024 dokončily materiál s názvem „*Jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení*“. Jedná se o praktickou pomůcku pro účely snazšího porozumění problematice vyřizování tvrzení o možném špatném zacházení a čemu věnovat pozornost. V pomůcce je především: (i) vymezeno špatné zacházení žádající si šetření GIBS; (ii) situace a okolnosti, se kterými se mohou příslušníci v praxi setkat při řešení upozornění; (iii) vybrané případy z judikatury Soudu; (iv) znaky hájitelného tvrzení; (v) vybrané zásady účinného vyšetřování; a (vi) modelové příklady ohledně použití síly.

Na základě předchozí domluvy GIBS vloží pomůcku na intranet, kde bude k dispozici příslušníkům a zaměstnancům GIBS. ÚVK vloží pomůcku do „Jednotného informačního systému“ a na intranet, kde bude k dispozici příslušníkům policie, resp. útvarům vnitřní kontroly odpovědným za kontrolu činnosti policistů a zaměstnanců policie. ÚVK také informuje o existenci pomůcky ve svém zpravodaji.

- GIBS přislíbila zapracovat problematiku posuzování hájitelného tvrzení a vedení účinného vyšetřování do Nařízení ředitele GIBS č. 47 o plnění úkolů v trestním řízení ze dne 28. prosince 2018. V nařízení se stanoví, že jakmile se GIBS dozví informace, které posoudí jako hájitelné tvrzení o protiprávním použití síly či o verbálním ponižování ze strany policistů, bez zbytečného odkladu prošetří pravdivost informací a provede za tímto účelem účinné šetření k objasnění věci. Mělo by se tak stát v nejbližší době.
- ÚVK zpracoval změnu Pokynu policejního prezidenta č. 44/2018, o vnitřní kontrole, získávání údajů, referenčním průzkumu a vyřizování podání (vnitřní kontrolní řád). Pokyn nově obsahuje pojem „hájitelné tvrzení“ [čl. 2 písm. o)], kterým se rozumí tvrzení osoby, že byla vystavena špatnému zacházení během svého omezení na svobodě anebo během omezení svobody pohybu policií (např. použitím síly bez právního důvodu), které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné prostorově i časově a je dostatečně konkrétní a v čase neměnné. Dále se v pokynu stanoví, že vyhodnotí-li pracovník prošetřující upozornění, že obsahuje informace, které lze posoudit jako hájitelné tvrzení o špatném zacházení, je jeho povinností bez zbytečného odkladu písemně informovat GIBS (čl. 29 odst. 4).
- ÚVK také zapracoval obsah rozsudků do základní odborné přípravy (vstupní vzdělávání) pro nové příslušníky policie a do stávajícího systému vzdělávání příslušníků ÚVK, resp. odborů vnitřní kontroly odpovědných za kontrolu činnosti policistů a zaměstnanců policie.
- ÚVK připravuje změny v kartách podání, které jsou součástí informačních systémů policie, aby příslušníci útvarů vnitřní kontroly odpovědní za kontrolu činnosti policistů a zaměstnanců policie mohli snáze rozpoznat, zda se kvalifikované upozornění týká

¹ Nejvyšší státní zastupitelství, GIBS, ÚVK a Kancelář veřejného ochránce práv.

nepřiměřeného použití síly. Zavedení nové podoby karet závisí na provozních a technických postupech Policejního prezidia.

C. OPATŘENÍ VE VZTAHU K ZAPOJENÍ ÚDAJNÉ OBĚTI ŠPATNÉHO ZACHÁZENÍ

Z rozsudků vyplývá, že řádné zapojení oběti do šetření v sobě obsahuje několik dílčích aspektů: (i) poskytnutí informací o jejich právech, zamýšlených opatřeních, potažmo uspokojivých aktuálních informací o stavu šetření; (ii) vyslechnutí oběti; (iii) umožnění přístupu do spisového materiálu, pokud tomu nebrání vážné důvody, a to alespoň po skončení šetření; a (iv) vypracování odůvodněných závěrů šetření, přičemž o výsledku šetření musí být oběť prokazatelně informována.

V rámci jednání s GIBS bylo domluveno, že upraví interní předpisy se zaměřením na postupy v předprocesní fázi a poučení osob. Dále Kancelář veřejného ochránce práv („KVOP“) zpracuje informační leták pro údajné oběti a jejich právní zástupce.

Aktuální stav přijímání opatření je následující:

- GIBS přislíbila zapracovat problematiku zapojení oběti do šetření do Nařízení ředitele GIBS č. 47 o plnění úkolů v trestním řízení ze dne 28. prosince 2018. V rámci šetření bude příslušník GIBS povinen poučit oběť o jejích právech; umožnit oběti seznámit se spisovým materiálem, pokud tomu nebrání vážné důvody; prokazatelně vyrozumět oznamovatele o provedených opatřeních, pokud o to požádá; vyrozumět oběť o ukončení šetření, včetně odůvodnění závěrů – při uložení věci tzv. *ad acta* musí být opatření založeno na odůvodněném základu včetně vypořádání s tvrzeními a navrhovanými důkazy. Mělo by se tak stát v nejbližší době.
- GIBS přislíbila upravit k naplnění poučovací povinnosti stávající vzor „*Základní informace pro oběť trestného činu a dotčenou osobu blízkou*“, který využívá v rámci informačního systému ETŘ. Poučení by mělo obsahovat dílčí aspekty účinného zapojení údajné oběti do šetření. Z textu poučení by osobě mělo být zřejmé, že může využít práv v předprocesní fázi trestního řízení. Zavedení nové podoby upraveného formuláře GIBS a jeho vložení do informačního systému ze strany Policejního prezidia lze předpokládat v řádu měsíců v závislosti na provozních a technických postupech. Informace pro oběť trestného činu a dotčenou osobu blízkou bude rovněž zveřejněna na stránkách GIBS.
- KVOP v současnosti zpracovává informační leták pro oběti a jejich právní zástupce o možnosti obrátit se na GIBS v případech tvrzeného špatného zacházení ze strany policistů a o právech osob v rámci šetření v souladu s judikaturou Soudu a Ústavního soudu. Informační leták bude uveřejněn na internetových stránkách veřejného ochránce práv, GIBS a policie.

D. DALŠÍ AKTIVITY

KVZ pořídila překlad příručky „*Test minimálního stupně závažnosti s ohledem na věc Bouyid proti Belgii*“, kterou zpracovala kancelář Soudu v návaznosti na uvedený případ. V příručce jsou vyloženy závěry Soudu stran uplatnění článku 3 Úmluvy ve vztahu k použití síly proti osobě v moci policie. Překlad příručky bude veřejně dostupný na webových stránkách KVZ: mezisoudy.cz.

E. PROJEDNÁNÍ VÝKONU ROZSUDKŮ VE VÝBORU MINISTRŮ RADY EVROPY

V listopadu 2023 Česká republika předložila Výboru ministrů Rady Evropy společný akční plán k výkonu rozsudků. V něm Výbor informovala o výsledcích dosavadních jednání, přijatých opatřeních a

plánu přijetí dalších obecných opatření k nápravě. K dispozici je [zde](#). Další zprávu o naplňování naplánovaných opatření, má Česká republika předložit do konce července 2024.